

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

RUTA DEL TER

Etapa 4: COLÒNIA LLAUDET – LA BATLLIA MOLÍ DE MALATOSCA – SANT JOAN DE LES ABADESSES PANTÀ DE CAL GAT – PONT DE RIBAMALA – RIPOLL

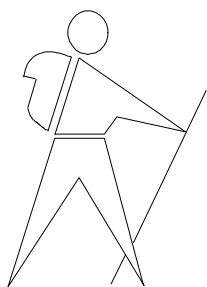
6 d'abril de 2014

HORARI PREVIST

Sortida de la Plaça de l'Estació de Vilanova i la Geltrú.	6 h 30 min
Sant Joan de les Abadesses. Esmorzar.	8 h 45 min
Sortida cap a la Colònia Llaudet.	9 h 15 min
Colònia Llaudet. Inici de l'etapa.	9 h 30 min
La Batllia. Reagrupament.	10 h 15 min 10 h 20 min
Estació de Sant Joan de les Abadesses. Reagrupament.	11 h 11 h 10 min
Pantà de Cal Gat. Reagrupament.	12 h 10 min 12 h 25 min
Font Nova. Reagrupament.	13 h 20 min 13 h 25 min
Ripoll. Final d'etapa. Dinar.	13 h 50 min
Sortida cap a Vilanova.	16 h 30 min
Vilanova i la Geltrú.	18 h 30 min

Notes.-

- ** Esmorzarem a Sant Joan de les Abadesses, al bar El Poste. Dinarem a Ripoll; hi ha restaurants.
- ** Tingueu en compte que l'organització sempre **pot modificar aquesta previsió** d'horari en funció de com es vagi desenvolupant l'etapa (Condicions meteorològiques, retards o avançaments imprevistos, etc).
- ** Si us plau, sigueu puntuals, respecte els reagrupaments i **mantingueu sempre contacte visual** amb els que us segueixen; si cal espereu-vos. Intenteu seguir els horaris previstos, és a dir, no correu ni aneu massa lents! (**Penseu que aneu en grup**).
- ** **Atenció:** Per a qualsevol comunicació amb la Secció el dissabte abans de l'excursió o el mateix diumenge (mitja hora abans de la sortida) **utilitzeu només** el telèfon 687 04 39 76 (Agustí Poch).
- ** Els vocals coordinadors d'aquesta sortida són Joan Andreu i Isidre Poch. En tot moment cal respectar les seves indicacions.

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

RUTA DEL TER

Etapa 4: COLÒNIA LLAUDET – LA BATLLIA MOLÍ DE MALATOSCA – SANT JOAN DE LES ABADESSES PANTÀ DE CAL GAT – PONT DE RIBAMALA – RIPOLL

6 d'abril de 2014

DESCRIPCIÓ DE L'ETAPA

Pel pont de Reixac tornarem a la riba dreta del riu per anar cap a la Batllia i el Molí de Malatosca. Passat el molí ja trobarem la Via Verda de la Ruta del Ferro i del Carbó la qual seguirem vers l'estació de Sant Joan de les Abadesses. Més enllà, seguint la Via Verda, arribarem al Pantà de Cal Gat on hi ha un complex esportiu i un observatori d'aus. Pel pont de Ribamala retornarem a la riba esquerra del riu i així entrarem a Ripoll; dins de Ripoll tornarem a creuar el riu per poder accedir a la plaça del monestir de Santa Maria, punt on finalitzarem l'etapa.

Horari Parcial	Total	Distància (km)
0:00	0:00	0,000

WP 00. Comencem l'etapa a la carretera C-26, sortint de la Colònia Llaudet, davant d'unes grans naus "en venda o lloguer", prop del punt km 205. Ens situem a mà esquerra de la carretera i avancem en direcció Camprodon (**alerta amb els cotxes**).

0:04	0:04	0,250
------	------	-------

WP 01. Deixem la carretera en aquest primer trencall i girem a l'esquerra en direcció a unes naus d'indústries agroalimentàries. Passem vora una resclosa del Ter que ens queda a mà esquerra.

0:06	0:10	0,635
------	------	-------

WP 02. Després de passar les naus la pista gira cap a la dreta; arribem al pont del Reixac. El passem i deixem un primer camí a la dreta, tot seguit el camí puja suau i fa un revolt tancat cap a l'esquerra on hi deixem un altre camí també a la dreta, seguim pujant per pista.

0:06	0:16	0,985
------	------	-------

WP 03. En aquest punt hem de deixar el camí pista que hem anat seguint i anar per un senderol cap a l'esquerra; està ben indicat. El senderol al principi és pujador i està protegit per tanques de fusta, després es torna baixador i més endavant planeja.

0:12	0:28	1,550
------	------	-------

WP 04. El camí fa un revolt cap a l'esquerra i arriba al torrent del Muig que podem travessar sense cap problema per unes "passeres".

0:05	0:33	1,700
------	------	-------

WP 05. Al cap de poca estona arribem en una pista i la seguim en la mateixa direcció que portem.

0:02	0:35	1,800
------	------	-------

WP 06. Una mica més endavant trobem una nova pista; seguim en la mateixa direcció.

0:02	0:37	1,980
------	------	-------

WP 07. Trobem una tanca i una font a la dreta del camí.

0:06	0:43	2,300
------	------	-------

WP 08. Ara som davant d'un gran mas anomenat la Batllia; deixem el mas a la dreta.

0:05	0:48	2,570
------	------	-------

WP 09. Sense deixar el camí principal ens dirigim i arribem al conjunt de cases de Can Janpere Vell; mes endavant, a la dreta, hi ha Can Janpere Nou.

0:07	0:55	3,020
------	------	-------

WP 10. A la dreta hi deixem una entrada al mas el Coll; seguim endavant.

0:10	1:05	3,740
------	------	-------

WP 11. Després d'una estoneta arribem al pont i al vell molí de Malatosca situat en el torrent del mateix nom.

0:08	1:13	3,910
------	------	-------

WP 12. Arribem a la Via Verda que per la dreta puja vers Toralles i Ogassa i per l'esquerra va cap a Sant Joan de les Abadeses i Ripoll; la seguim en aquest sentit.

0:03	1:16	4,140
------	------	-------

WP 13. Cruïlla amb la carretera GIV-5211; creuem la carretera i seguim per la Via Verda.

0:07	1:23	4,340
------	------	-------

WP 14. Passem per l'estació de Sant Joan de les Abadesses que ens queda a l'esquerra.

0:10	1:33	5,000
------	------	-------

WP 15. Travessem el pont del Roser.

0:20	1:53	6,420
------	------	-------

WP 16. Passem el punt quilomètric 7 de la Via Verda; són els quilòmetres que ens resten per arribar a Ripoll.

0:17	2:10	7,720
------	------	-------

WP 17. La Via Verda passa per sota de la carretera C-26 per un petit túnel.

0:12	2:22	8,530
------	------	-------

WP 18. Pantà de cal Gat on hi ha un complex esportiu. Ací, a mà esquerra, trobem un indicador d'un observatori d'aus sobre el riu Ter. (Opcional).

0:06	2:28	8,780
------	------	-------

WP 19. Seguint el camí indicat en direcció al riu i passant per darrere d'unes pistes de tennis, arribem a l'observatori. Retornem a la Via Verda i continuem en direcció a Ripoll.

0:08	2:36	9,140
------	------	-------

WP 20. Travessem el riu Ter pel pont anomenat de Ribamala.

0:05	2:41	9,390
------	------	-------

WP 21. Arribem al pont Vell; deixem una pista a l'esquerra i passem per sota del pont.

0:14	2:55	10,300
------	------	--------

WP 22. Passem per un túnel de l'antiga via.

0:17 3:12 11,500

WP 23. A la dreta deixem un petit edifici de serveis del ferrocarril.

0:06 3:18 11,900

WP 24. A l'esquerra del camí podem veure-hi la Font Nova.

0:07 3:25 12,300

WP 25. Arribem als polígons industrials de Ripoll; en aquest punt, a la dreta, hi veiem una antiga font de ferro.

0:10 3:35 12,900

WP 26. La Via Verda torna a passar per sota de la carretera C-26, fent un gir cap a la dreta i l'esquerra. Seguim per la Via Verda, acompanyats per la carretera que tenim a l'esquerra.

0:10 3:45 13,600

WP 27. A mà dreta ens queda una resclosa del riu Ter; ja som a Ripoll.

0:08 3:53 14,100

WP 28. Arribats en una rotonda, seguim en direcció a l'aparcament per als vehicles dels cicloturistes. Voregem l'aparcament deixant-lo a l'esquerra, anem fins al final i seguim endavant.

0:07 4:00 14,400

WP 29. Girem cap a la dreta per passar per damunt del pont que travessa el riu Ter. Una vegada a l'altra riba enfilem de front el carrer del Nord i després girem a l'esquerra per anar pel carrer del Doctor Raguer.

0:06 4:06 14,700

WP 30. Arribem a la plaça del monestir de Santa Maria de Ripoll on finalitzem l'etapa d'avui.

Equip de preparació (19/02/2014): Joan Andreu, Isidre Poch

RIPOLL

El terme municipal de Ripoll adquirí la configuració actual amb l'annexió del terme de la Parròquia de Ripoll el 1975, ja que abans era força reduït, amb només 10,2 km². El municipi limita al nord amb Ogassa, al nord-est amb Sant Joan de les Abadesses i Vallfogona de Ripollès, a l'est amb Vidrà (Osona), al sud amb Santa Maria de Besora (Osona) i a l'oest amb les Llosses i Campdevàrol. S'estén vers el nord fins als contraforts meridionals de la serra de Sant Amanç, vers el sud-est fins a la serra de Milany i a l'oest fins a les serres del Catllar i de Sant Marc.

El terme és molt muntanyós, amb altituds que arriben als 1.128 m a Puigbò, 1.118 m al puig del Catllar, 1.011 m al puig Duran o als 1.057 m del turó de Sant Bartomeu. Tenint en compte que el territori és tan accidentat, la vida es concentra al voltant dels dos rius principals (el Freser i el Ter), que són els que drenen el terme i on van a parar diversos cursos d'aigua. Tot plegat fa que el territori sigui una zona rica en aigües.

La vila de Ripoll és el cap de municipi i també el cap de la comarca del Ripollès. Situada a la confluència del Ter amb el Freser (les dues valls que articulen la comarca) no és estrany que aquesta localitat hagi tingut una gran transcendència històrica, sobretot en època medieval. Com a testimoni d'aquell temps ha restat el monestir de Santa Maria de Ripoll.

El nucli urbà de Ripoll ha anat englobant algunes colònies industrials i també antics nuclis de població que abans estaven separats físicament de la vila. Així, les colònies d'Agafallops i de la Caseta Pigrau es van annexar primer al llogaret dels Brucs i aquest, alhora, amb Ripoll. Altres nuclis de població del terme són el llogaret de Rocafiguera, que actualment forma una conurbació amb la Colònia Noguera i la Colònia Sorribes, el veïnat de Rama i el llogaret d'Ordina, que té un important sector de poblament disseminat. La Colònia de Santa Maria fou antigament un dels nuclis del terme. La resta del terme està format per població disseminada.

Dins el nucli antic destaca la Plaça Gran, passat el pont del Freser, a l'entrada de la vila vella, que té un costat porticat i antigues cases senyoriales, com la casa Oriola (convertida en Hotel Monestir). Més al centre hi ha la plaça de Sant Eudald, que ocupa el solar de l'antiga església dedicada a aquest sant (les seves relíquies foren portades a Ripoll el 978 i esdevingué patró de la vila), església que fou arrasada el 1936; les relíquies, que es troben conservades en una magnífica urna de plata, amb un bust del sant damunt, obra d'orfebreria del 1670, es veneren ara en una capella del monestir.

La parròquia de Sant Pere, consagrada el 890 pel bisbe Gotmar i renovada el 977, fou restaurada de nou a mitjan segle XI, amb un edifici de tres naus, acabat en tres absis (un d'ells dedicat a sant An-

dreu), dins el més pur estil romànic (segle XI). A la façana de ponent hi ha adossat un cos rectangular que, segons E. Junyent, pertany a la primitiva església de Sant Pere, i seria, per tant, pre-romànica. Xavier Barral, però, ho nega tot dient que devia ser del segle XI.

La gran expansió que experimentà la vila a partir del segle XVII amb la indústria d'armes i claus motivà la creació de nous carrers i barris; s'eixamplà aviat el sector comprès entre el nucli antic i el Freser, i a l'esquerra del Ter es formà el raval de l'Hospital (al voltant de l'antic hospital fundat el 1626), que es perllongà modernament amb l'estació del tren on es bifurquen les línies que van a Puigcerdà i a Sant Joan de les Abadesses; a la dreta del Freser hi ha el raval de Can Víctor, que s'estén aigua avall.

Al llarg dels segles XVIII i XIX la vila va patir greus destrosses com a resultat de diversos episodis bèl·lics que hi van tenir lloc; un dels més cruels va ser el setge dels carlins el 1839.

EL MONESTIR DE RIPOLL

El monestir de Ripoll, un dels grans centres de repoblació de la Catalunya Vella a l'alta edat mitjana (per això ha estat anomenat, de la Renaixença ençà, el Bressol de Catalunya), fou fundat pel comte Guifré el Pelós vers el 879, quan iniciava des del Ripollès la campanya de recuperació de les terres osonenques per unir els seus dominis patrimonials d'Urgell i de Cerdanya amb els comtats de Barcelona i de Girona, que li havien estat concedits el 878. L'erigí a la confluència del Ter i el Freser.

El comte encomanà la nova casa monàstica al prevere Daguí, de Gréixer, que en fou el primer abat vers el 880 i fins el 902, i dotà amb importants predis de les valls de Ripoll i de Sant Joan el nou cenobi, per al qual destinava com a futur abat el seu fill Radulf (que més tard preferí ser bisbe d'Urgell).

Poc després, el 885, la fundació pel mateix Guifré del nou monestir de Sant Joan de Ripoll (després, de les Abadesses) privà el de Ripoll de part de la primitiva dotació (la divisió d'ambdós patrimonis es trobava a la Ribamala, prop del Ter). Però el monestir rebé aviat noves dotacions al Berguedà, a la Cerdanya, a Osona, al Bages, al Gironès, a la Noguera, etc., és a dir, a tots els territoris senyorejats per Guifré i els seus successors, que li permeteren la ràpida creixença que el convertí en el més important de Catalunya, durant molts segles.

El 888 es consagrà l'església de Santa Maria, el 935 es reféu i es consagrà una segona església, i el 977 Arnulf, abat de Ripoll i bisbe de Girona, féu consagrar encara una nova església, que el 1032 el bisbe i abat Oliba amplià amb un transsepte amb set absis i dos campanars i consagrà de nou. El 890 es consagrà la veïna església de Sant Pere, com a parròquia dels servents i dels homes establerts a la vall.

Aquesta església era propietat del cenobi (els abats de Ripoll arribaren a ser senyors i barons de 15 parròquies, que s'integren quasi exclusivament, llevat d'Alpens i Borredà, en els actuals municipis de Ripoll (amb l'antic de la Parròquia de Ripoll), Campdevàrol, les Llosses i Viladonja; Molló, Setcases i la vall de Núria també depenien de Ripoll, però aquests territoris no es consideraven integrats a l'administració de la baronia del monestir).

A partir de mitjan segle X es formà dins el monestir un important escriptori al qual donà un gran impuls l'abat Oliba (1008-46), on es copiaren llibres litúrgics i pietosos, de gramàtica, matemàtiques i altres ciències, a més d'algunes famoses biblies miniades, com les conservades a París i a la Biblioteca Vaticana. També foren fruit de l'escriptori un seguit d'importantes obres historiogràfiques, com els *Cronicons Rivipul-lenses*, el *Carmen Campidoctoris* (1098-99, sobre la figura del Cid), la *Brevis historia monasterii Rivipullensis* (1147) i diverses redaccions dels *Gesta comitum* dels comtes de Barcelona i reis d'Aragó.

També s'hi conreà la poesia en llatí i en provençal. En aquest sentit, Nicolau d'Olwer estudià i donà a conèixer el 1926 un conjunt de poesies de temàtica diversa (lloances dels comtes i abats, epitafis, etc.), entre les quals sobresurten un grup de belles composicions amoroses, d'autor desconegut, anomenat correntment l'*Anònim Enamorat de Ripoll*, conservades en un manuscrit de l'escriptori ripollès, però originàries, potser, d'alguna escola de l'interior de França o potser de Lorena. L'empenta religiosa del cenobi es reflectí en les nombroses fundacions i filials creades pel monestir de Ripoll, com Gualter, Sant Pere Gros, a Cervera, Santa Maria de Meià, el Coll de Panissars, Banyeres i Sant Quintí de Mediona; destaca per damunt d'aquestes la fundació de Santa Maria de Montserrat, el gran monestir benedictí català, fill i hereu de l'espiritualitat ripollesa.

A mitjan segle XI hi hagué un període de torbacions a causa d'un seguit d'abats intrusos, posats per interessos feudals, i per culpa de les depredacions fetes per nobles veïns i pels mateixos comtes de Besalú, protectors de la casa. El comte Bernat II de Besalú intentà resoldre aquesta situació unint el cenobi, l'any 1070, al de Sant Víctor de Marsella, monestir que era aleshores un dels capdavaners de la reforma romana o gregoriana que lluitava contra la simonia i la subjecció de l'Església al poder dels laics. El 1169, quan el monestir tenia 75

monjos, trencà la dependència amb Marsella, i tingué encara un segle de força vitalitat.

Al segle XIII començà el seu declivi, tot i ser encara durant alguns segles el monestir de més prestigi dins la Congregació Claustral Tarraconense, de la qual formà part des de la seva creació (1215). Des de mitjan segle XIV s'accentuà l'estancament i la davallada del monestir, a causa del despoblament general del país, de la pèrdua de Montserrat, que s'independitzà el 1402, i del fet, sobretot, que la casa comencés a ser dirigida per abats comendataris, a partir del 1460.

L'esperit reformista recollit en els decrets del concili de Trento i en els capítols de la Congregació Claustral del 1563 i el 1566 retornà l'abadia als abats regulars, i es reorganitzà la vida monàstica, però el monestir ja no recuperà l'esplendor antiga, i al moment de la seva exclaustració i destrucció (1835) només tenia 18 monjos. El conjunt monumental de Ripoll és format per l'església, amb la magnífica porta, i alguns elements antics guardats al claustre i en una antiga capella o dependència dins l'atri que precedeix la basílica.

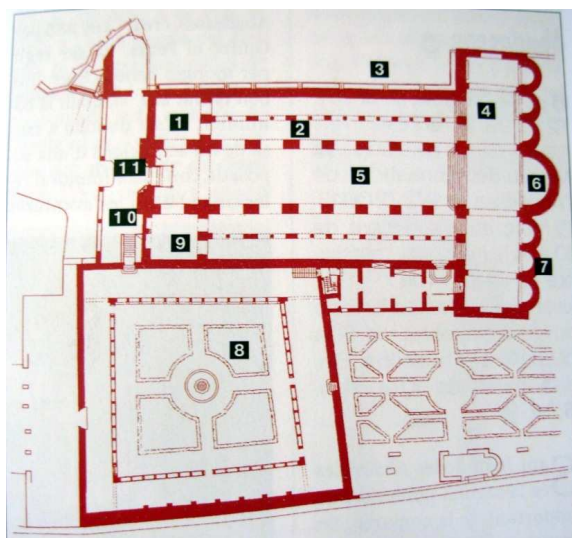
La majoria dels edificis monàstics desaparegueren amb l'incendi de l'any 1835 i durant el llarg període d'abandonament, que perdurà fins el 1878. Aquest darrer any la Comissió de Monuments de la Diputació de Barcelona i l'Associació Catalana d'Excursions Científiques iniciaren una campanya per a la revaloració de les restes del monestir.

L'obra de restauració no començà, però, fins el 1886, gràcies a la decidida actuació del bisbe de Vic Josep Morgades, que fou l'ànima de tota l'empresa. Es feren subscripcions públiques (encapçalades amb una aportació material i amb una bella inscripció dedicatòria en llatí del mateix papa Lleó XIII) i es reclamà l'ajuda oficial, que fou, però, molt inferior a les aportacions de les entitats culturals i del poble. L'obra es limità a la reconstrucció de la basílica i de la part caiguda del claustre, i s'acabaren de demolir les restes de les edificacions monàstiques, excepte unes dependències properes al claustre, que s'adaptaren per a la casa de la vila.

Dirigida per l'arquitecte Elies Rogent, que intentà de refer l'antiga basílica d'Oliba amb els criteris medievalistes propis del Romanticisme arquitectònic i les limitacions de l'època, la restauració es ressent d'aquestes premisses, i resulta excessiva. El 10 de juliol de 1893 fou consagrada solemnement la nova basílica, en una gran festa que reuní les personalitats eclesiàstiques i intel·lectuals del país; en aquesta mateixa ocasió, al claustre, davant tots els presents, el bisbe Morgades coronà amb llorer Jacint Verdaguer com a poeta de Catalunya.

L'església correspon, efectivament, a l'aixecada per l'abat Oliba, però al llarg del temps ha sofert modificacions substancials; la primera a mitjan segle XV, després que el terratrèmol del 1428 enderroqués una bona part d'un dels campanars que flanquegen la façana i caiguessin les antigues voltes romàniques, que foren reemplaçades per unes altres de gòtiques; i la segona i més important el 1830, moment en què les cinc naus primitives foren reduïdes a tres i tot l'interior fou recobert amb revestiments i motllures de guix, sota els imperatius dels nous gustos neoclàssics.

La part més genuïna és la del creuer i els set absis del segle XI, tot i que la part superior de l'absis central i el cimbori, que s'alça a la intersecció de la nau principal i el creuer, són una pura invenció de l'arquitecte restaurador –qui, segons ell mateix confessa, s'inspirà en el cimbori de la veïna església de Sant Jaume de Frontanyà–, igual com la volta aplanada de la nau central i de les pilastres i les columnes que separen les naus laterals.

El total de la nau central té 60 m de llargada i 9 m d'amplada. Hom modificà el darrer pis i els merlets que coronen l'únic campanar que resta sencer, com també es féu de nou el coronament del campanar mutilat a la banda esquerra de la façana.

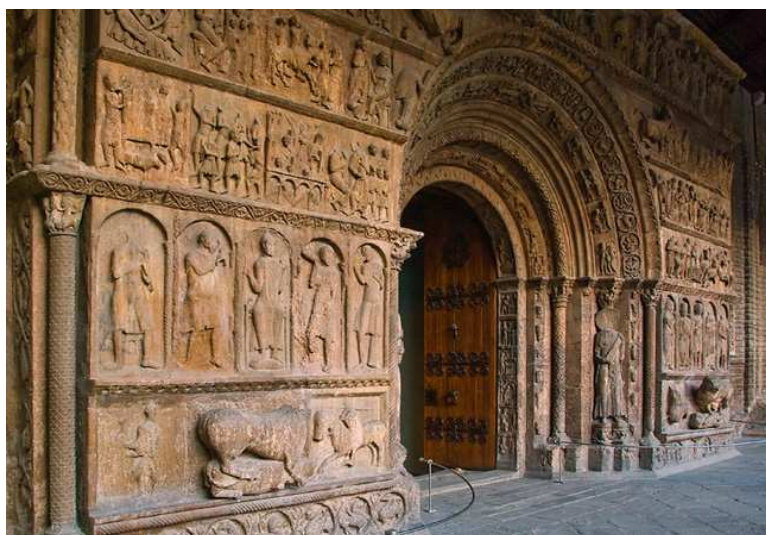
En el creuer i en els murs interiors de la nau central es troben les tombes comtals de molts dels comtes de Besalú i de Barcelona, de Guifre el Pelós a Ramon Berenguer IV (les despulles comtals sofriren profanacions en la destrucció del monestir, el 1835, i en la guerra civil de 1936-39). La tomba definitiva de Guifre el Pelós, inaugurada el 1982, és a l'extrem esquerre del creuer.

A l'extrem oposat hi ha la tomba de Ramon Berenguer III el Gran, formada per una gran urna del segle XII, amb relleus que representen la mort i les exèquies del comte, i situada dins un arcosoli sostingut per capitells del segle X que corresponen a l'anomenat estil califal; el relleu del comte a cavall a la part superior de l'arcosoli és una obra moderna de Josep Llimona.

Al braç esquerre del creuer, prop de la tomba de Guifre el Pelós, hi ha el monument commemoratiu de Ramon Berenguer IV el Sant, de qui es perderen les restes el 1835. Altres tombes, menys vistents, són les de Bernat I Tallaferro i d'altres comtes i comtesses i magnats de la casa de Besalú.

Durant els anys 1960 i 1970 es van fer excavacions al presbiteri i a la part dreta del creuer, a la recerca d'una hipotètica cripta que de fet no existia; en canvi, aparegueren una quarantena de tombes. Les que hom trobà al nivell superior, de tipus antropomòrfic, són, almenys en part, anteriors al 1032, data de consagració de l'església romànica, ja que moltes foren trencades en fer-se els murs d'aquesta construcció. Al nivell inferior aparegueren tombes de lloses o d'obra, que els autors de l'excavació daten als segles IX i X.

La portalada ripollesa és, sens dubte, l'obra d'escultura romànica més important del país, malgrat la degradació de la pedra amb què fou construïda a mitjan segle XII. La seva complexa decoració, que fou definida per Jacint Verdager com la "Bíblia impresa a Catalunya", es divideix en set franges horitzontals, on es desenvolupen diverses escenes bíbliques i al·legòriques; la part superior, sobre l'arc del portal, representa l'Església triomfant entorn del Pantocràtor o Déu Omnipotent, envoltat dels símbols dels evangelistes i dels 24 vells de l'Apocalipsi, conjunt molt ben conservat i amb restes de la policromia original, que abans decorava tota la portalada; al centre hi ha escenificats diversos exemples que cal seguir a la Terra per arribar a Déu, i a la part inferior, personatges destacats que simbolitzen l'Església militant.

A sota, a la part més malmesa, hi ha representacions d'animals fantàstics i dels set pecats capitals. El portal té a banda i banda dues imatges, força mutilades, de sant Pere i sant Pau, i a l'arc que s'inicia damunt d'elles hi ha escenes de la vida de tots dos apòstols. L'intradós de l'arc contigu a la porta té una interessant interpretació dels dotze mesos de l'any, amb escenes de la vida rural pròpies de cada mes. La resta dels arcs són ornats amb entrelaços i altres relleus (dos arcs descansen sobre columnetes).

Tota la portalada, molt ben emmarcada per ornaments escultòrics, va precedida d'un atri o porxada d'època gòtica. S'han fet diversos estudis per tal d'intentar conservar i protegir de la degradació els elements escultòrics de la portalada. El 1971 es va engegar una restauració amb la finalitat de consolidar, netejar i restaurar diversos elements arquitectònics. El 1973 es va procedir a tancar l'atri amb vidres a fi d'evitar el canvi brusc de temperatura que malmet encara més la pedra, la qual ha patit un greu procés de desintegració, molt ràpid.

Del 1981 data el projecte de sanejament dels voltants de l'església a fi de protegir tot el conjunt, i especialment les parts més afectades per l'anomenada malaltia de la pedra. En el decurs dels anys 1970 i 1980 es van fer diversos estudis sobre la composició de les pedres per tal d'arribar a trobar la forma d'aturar el procés de degradació.

Els estudis indiquen que la contaminació i l'excessiva humitat de la comarca, unides a la mala qualitat de la pedra, són fets determinants en la seva degradació. El 1992 es proposaven dues solucions per a la portalada. D'una banda traslladar-la a un lloc on fos possible un tractament adequat i crear unes condicions ambientals correctes. D'altra banda, crear in situ un microclima adequat per retardar el seu engrunament. El 1993 es trià aquesta segona opció.

El claustre se situa a la part meridional de la basílica; començat a la fi del segle XII, en temps de l'abat Ramon de Berga (1172-1205), no es continuà fins dos segles després, en temps de l'abat Galceran de Besora (1381-83) i del seu successor Ramon Descatllar (1383-1408), i la galeria superior no es completà fins al principi del segle XVI. Tot i la diferència d'èpoques, el conjunt presenta una certa unitat, per tal com foren sempre respectades les proporcions inicials.

Però la iconografia i la temàtica de les parts escultòriques, especialment els capitells, revela clarament la diferència cronològica i l'evolució d'estils. La part més antiga i genuïna és l'ala paral·lela a la nau de l'església, amb 13 arcs semicirculars ornats amb motlures de motius exuberants, entre els quals apareixen caps petits; els capitells s'inspiren en l'estil corinti clàssic, amb fullatges, o bé en temes iconogràfics propis de l'estil carolingi o dels voris i teixits de l'època, amb animals afrontats, monstres i altres temes del bestiar, decoració que ha donat nom a l'escola d'escultura ripollesa estesa a Lluçà i a moltes portades romàniques de l'època.

En els capitells i àbacs fets a partir de la fi del segle XIV apareix l'escut de Catalunya entre fileres de fullatges, Sant Jordi matant el drac, Neptú amb nàiades, un pelicà, la faula del lleó que caça, grups de músics, etc. Els capitells del pis superior imiten la iconografia antiga.

Els capitells del claustre foren tractats el 1964 amb un sistema de consolidació profunda, ja que eren afectats per la mateixa malaltia que la pedra de la portalada. Aquesta tècnica, basada en una dissolució de resina acrílica eixugada amb infrarojos que s'injecta a la pedra i que es complementa amb una impermeabilització a base de cera d'abella, ha estat fins ara la tècnica que ha donat millors resultats a l'hora de tractar el conjunt escultòric de Ripoll.

LO TER I LO FRESER

Lo Ter i lo Freser una aspra serra
tingueren per bressol,
bessons que vegé nàixer de la terra
la llum del mateix sol.

“Si vinguesses amb mi, com jugaríem”
– digué lo riu Freser a son germà –
“amb les perles i flors que trobaríem
tot rossolant del Pirineu al pla.”

“Si anem plegats no en trobarem pas gaires”
– respon l’altre dels rius –;
“anem cada u per ell, com nois rodaires
que van a cercar nius.”

I afegeix, refiat de sa llestesa,
lo Freser: “Qui a Ripoll arribe abans
pendrà a l’altre lo nom i la riquesa;
això també s’estila entre els humans.”

Quiscun per son vessant, los dos parteixen
saltant com dos cabrits
que al sortir de la pleta s’esborgeixen
pels ginestars florits.

Llarguíssima pel Ter és la baixada,
però per davallar un riu és llest;
troba en cada baixant una marrada
mes, si plau, lo camí s’acaba prest.

Per la balma passant de les Donzelles
no escolta el càntic dolç
amb què responen les aloges belles
als tords i rossinyols.

Les fades eren d’eixa vall mestresses,
tan sols d’elles i d’ells s’oïa el cant;
encara no hi cantaven abadesses
en lo vell monestir de Sant Joan.

No hi havia a Segúries temple encara,
ni a Camprodon castells;
res hi vivia de lo que hi ha ara
sinó les flors i aucells.

Mes lo Ter davallava davallava,
no estava pas per toies ni cançons,
tot cant en son murmur s'ofegava,
tota flor se marcava a sos petons.

A l'altra banda de la serra brolla,
com peresós corser
que entre les herbes sa carrera amolla,
l'ajogassat Freser.

Dels cims de Finestrelles congestosos
s'atura a recollir lo fred suor,
les cristallines fonts i rius lletosos,
argent que el sol d'estiu barreja amb or.

En una sola garba los enfeixa
trenant son curs amb ells,
per més enllà a cascades la madeixa
desfer de sos cabells.

Anguilleja, s'estimba, corre i salta
jugant amb lo palet rodoladís;
rellisca com lo plor per una galta
marges avall, com per un cingle llis.

Se cansa i en l'ombrívola verneda
s'atura a reposar,
o llarga estona enamorat se queda
les flors a festejar.

Amb les pastores de la Vall de Ribes
s'atura a fer-los de polit mirall;
de bressol a les fades, que catives
té en ses presons de marbre i de cristall.

I sempre baixa amb gran murmur i fressa;
mes troba ja a Ripoll
lo Ter, que hi davallà gastant més pressa,
més pressa i menys soroll.

Prenent son nom, féu-li present de sa ona
que rodolà amb les seves cap a Vic,
de Vic cap a les selves de Girona,
i al pla de Roses tan plasent com ric.

Quan hagué vist d'Ausona les boscúries,
les flors de Sant Daniel,
la mar que en perles torna avui, a Empúries,
les llàgrimes del cel,

digué: "Si jo hagués vist eixes vorades
quan ahir davallava d'Ulldeter,
s'hi haurien adormides mes onades,
i eix riu s'hauria anomenat Freser."

Jacint Verdager, Pàtria, 1888, p. 85-89.

LÍNIA BARCELONA – RIPOLL – SANT JOAN DE LES ABADESSES

La línia es va començar a projectar el 1844 amb l'objectiu inicial de transportar el carbó que l'empresa *El Veterano Cabeza de Hierro* extreia a les mines de Sant Martí de Surroca i Ogassa (Ripollès) fins a Barcelona, transportada aleshores per traguers a través del camí ral de Vic i Olot. Es cercava donar una sortida més ràpida dels minerals d'hulla cap al mar i per a l'emergent indústria catalana, ubicada principalment a la zona costanera.

Després de descartar diversos projectes com el de transport fins al port de Roses, el 1847 l'empresa explotadora de les mines rep la primera llicència per construir un ferrocarril entre Barcelona i la frontera amb França a través de Sant Joan i Camprodon. Diverses desavinences entre l'empresa explotadora i el propietari de les mines van fer que l'empresa traspasés la concessió de construcció d'aquesta línia a un grup d'empresaris que van fundar la *Companyia Camins de Ferro de Barcelona a Granollers* encapçalats per Manuel Girona i Agraphel.

El 1854 la línia ja anava de Barcelona a Granollers Centre però la sortida del consell d'administració de la companyia de *Girona Hermanos, Clavé y Cia.* va fer que la companyia abandonés l'objectiu de continuar la línia fins a Sant Joan i s'encarés en la continuació de la línia cap a Girona i Portbou.

Donat l'abandonament del projecte fins a Sant Joan de les Abadesses, l'1 de desembre de 1877 es va atorgar un nou canvi de la concessió per a la construcció i explotació del ferrocarril de Llerona a Sant Joan de les Abadesses a la companyia *Ferrocarril i Mines de Sant Joan de les Abadesses*, creada aquell mateix any. El projecte es va executar de manera que es pogués transportar el carbó en vagones des de les mines de carbó d'Ogassa i Surroca fins a l'estació de Toralles a Sant Joan de les Abadesses. Des d'aquesta estació, la línia discorria a través del Ripollès, Osona i el Vallès Oriental fins a connectar amb l'estació de Granollers Centre. D'aquesta manera els trens podien continuar el seu trajecte fins a Barcelona, mitjançant el pagament d'un peatge per part de la companyia de Sant Joan a la *Companyia dels Ferrocarrils de Tarragona a Barcelona i França* (TBF) per l'ús del tram Granollers-Barcelona. La línia va arribar fins a Sant Joan de les Abadesses el 1880.

Per tal d'evitar el pagament del cànon a la TBF, la companyia de Sant Joan de les Abadesses va decidir executar la construcció de la concessió de la línia de Sant Martí de Provençals a Llerona amb un ramal des de l'estació de Les Franqueses del Vallès fins a Barcelona. El tram entre les estacions de Les Franqueses del Vallès i Granollers-Canovelles es va inaugurar el 10 d'abril de 1883 i el 6 de juny del mateix any va ser adjudicada a la companyia, la *Societat Catalana General de Crèdit* (SCGC), la construcció del traçat entre Granollers-Canovelles i Sant Martí de Provençals. Fou assignat Sant Martí de

Provençals (aleshores municipi independent de Barcelona) com a punt de final de la línia, ja que la capital catalana considerava que ja tenia suficients terminals ferroviàries i declinà tenir-ne una altra al seu terme municipal.

El 1886 s'inaugurà el tram entre Granollers-Canovelles fins a Montcada-Bifurcació, amb un enllaç amb la línia de Manresa, propietat aleshores de la *Companyia del Nord*. L'any següent la companyia de Sant Joan va fer fallida econòmica i el 31 de desembre de 1887 la línia va ser absorbida per la *Companyia del Nord* que va passar a explotar les mines i la línia entre Sant Joan de les Abadesses i l'estació del Nord de Barcelona. El 1927, la *Companyia del Nord* va decidir electrificar tota la línia entre Barcelona i Sant Joan de les Abadesses després de diverses proves en altres de les seves línies de l'Estat.

El 1904, un tractat entre França i l'Estat Espanyol va establir la creació dues noves línies transpirinenques catalanes d'ample internacional, una entre Lleida, la Pobla de Segur i Sent Gironç i una altra entre La Tor de Querol i Ripoll. Dins d'aquesta última, l'estació de la capital del Ripollès havia d'esdevenir una estació internacional on confluiria el Transpirinenc amb la línia de Barcelona a Ripoll. En quedar desert el concurs, l'Estat va assumir la construcció d'aquesta nova línia provisionalment amb ample ibèric, tot connectant Ripoll amb Ribes de Freser el 1919 i amb La Molina i Puigcerdà el 1922.

El 1928 es va establir un decret per convertir el Transpirinenc a ample internacional, que no es va arribar a executar. El 1929 es van finalitzar les obres del Transpirinenc amb la seva electrificació i la inauguració el 21 de juliol del tram de doble via (una d'ample ibèric i l'altra internacional) fins a La Tor de Querol. Aquell mateix any es va signar un conveni amb la *Companyia del Nord* per començar a explotar el Transpirinenc i que li va permetre a l'empresa integrar les dues línies per a poder fer trajectes entre Barcelona, Puigcerdà i la Tor de Querol.

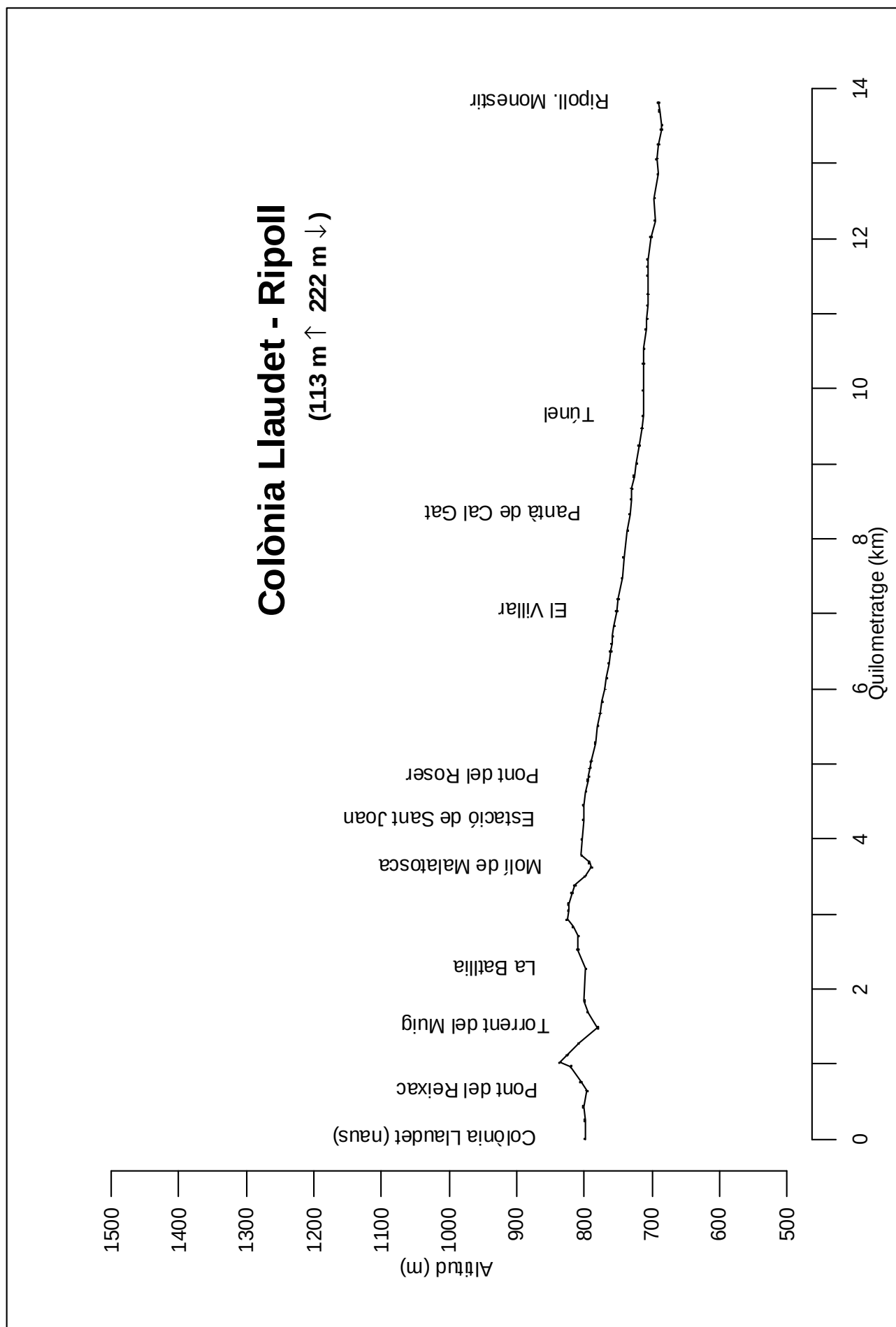
Passada la Guerra Civil la circulació fins a Sant Joan de les Abadesses es va mantenir fins als anys 70 del segle XX. Durant aquest període es van fer algunes inversions puntuals com el canvi de tensió d'electrificació de 1.500 a 3.000 volts a tota la línia.

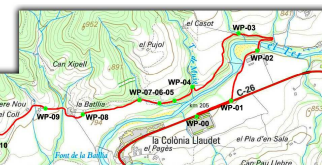
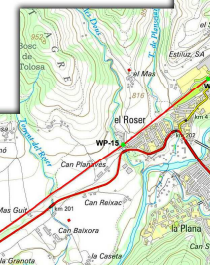
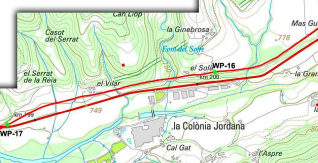
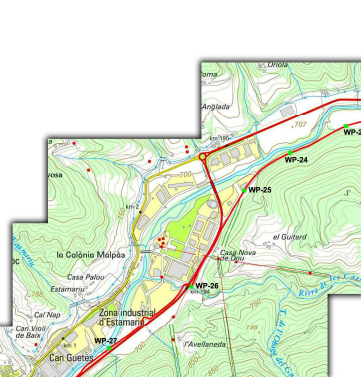
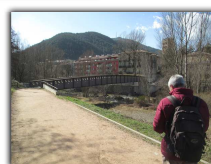
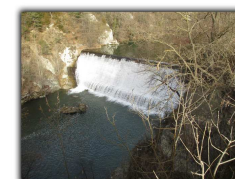
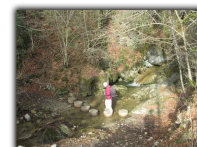
El 1967 el tancament de les mines d'Ogassa va causar un declivi en el transport de mercaderies de la línia i el 1980, coincidint amb el centenari de la seva estrena, RENFE va anunciar el tancament del tram de 10 quilòmetres entre Ripoll i Sant Joan de les Abadesses per falta de viatgers. Aquest traçat s'ha convertit en l'actualitat en la Via verda del Carbó i del Ferro, un itinerari per fer a peu o en vehicles no motoritzats. L'estació de Sant Joan de les Abadesses i els edificis auxiliars, així com la seva platja de vies acullen en l'actualitat un parc i diferents establiments com un alberg juvenil i un bar.

BIBLIOGRAFIA

- ** Ruta del Ter. Seguint el curs del riu
Consorci Alba-Ter (2009).
- ** Institut cartogràfic de Catalunya
<http://www.icc.cat/>
- ** Enciclopèdia Catalana
<http://www.enciclopedia.cat/>
- ** Història del ferrocarril a Catalunya
http://ca.wikipedia.org/wiki/Hist%C3%B2ria_del_ferrocarril_a_Catalunya

Agustí Poch, abril de 2014

RUTA DEL TER

ETAPA 4

COLONIA LLAUDET - RIPOLL

6- ABRIL - 2014